

Discourse analysis of Ayatollah Khamenei's statements regarding new Islamic civilization based on the theory of James Paul Gee

Mohammad Rahimian *

Received on: 09/04/2023

Abbas Keshavarz Shokri **

Accepted on: 04/10/2023

Asghar Hadavi ***

Abstract

Purpose: The nature of western civilization is to rule and dominate any civilization. Among the Islamic worries and concerns was the type and manner of dealing with Islam in front of Western civilization. In this regard, after the Islamic revolution of Hazrat Ayatollah Khamenei, with the understanding and importance of the issue on the Islamic world of the West, there are many statements regarding the new Islamic civilization. In this article, the authors are the observers of these, using the discourse analysis method of James Paul G., the statements of Hazrat Ayatollah Grand Ayatollah regarding modern Islamic civilization are examined.

Methodology: The method of analysis used in the current research is the discourse analysis method of James Paul Gee. In this method, with the combination of conceptual elements, it is possible to get to know the main elements of a discourse, the type of relationships between these elements, and finally the internal structure or organization of a discourse and show what order governs this discourse. In the present study, the author, after placing all the available data in different functions and determining the language parts related to each of these functions, with the help of James Paul Gee's discourse analysis method, identifies the key components of each language genre and the relationships between them. According to Paul Gee, if we can identify these seven linguistic actions and the linguistic elements and relations that make these actions practical in the analysis of a text, we have actually been able to analyze the descriptive discourse of a text.

---

* Ph.D in Political Sociology, Faculty of Humanities, Shahed University, Tehran, Iran.

(Corresponding Author).

m.rahimian@shahed.ac.ir

 0009-0003-2679-4945

** Professor of Political Science, Faculty of Humanities, Shahed University, Tehran, Iran.

keshavarz@shahed.ac.ir

 0000-0002-7686-6578

*** Assistant Professor of Quran and Hadith Sciences, Faculty of Humanities, Shahed University, Tehran, Iran.

hadavi@shahed.ac.ir

 0009-0004-3666-0913

Findings: The findings of the research show that according to the seven constructive components of James Paul Gee's theory in the discourse of Ayatollah Khamenei's statements regarding the modern Islamic civilization, things such as the requirements of the software sector for the realization of the modern Islamic civilization, Western culture as an invasive and harmful culture for The creation of a new Islamic civilization, the relationship between science and the new Islamic civilization, the relationship between the knowledge of Muslims and the use of global tools and facilities for the realization of the new Islamic civilization, the action of the Islamic Ummah for the realization of the new Islamic civilization, The relationship between universities and their directors and heads and the creation and realization of a new Islamic civilization, the policy of using software or lifestyle in order to realize a new Islamic civilization, a tool as a means to create a new Islamic civilization, the Islamic Republic as an example Successful from Islamic countries in the direction of realizing the new Islamic civilization and the role of education in the direction of the realization of the new Islamic civilization is important and valuable.

Conclusion: In this article, an attempt was made to investigate and analyze the text structure of religious discourse books by using the seven components of James Paul Gee's theory, including identity, importance, relationships, connection, politics, symbolic system, and action. The results of the research show that according to the seven components of the theory of James Paul Gee in the statements of Ayatollah Khamenei, in the first component, dimensions such as the requirements of the software sector for the realization of the new Islamic civilization and Islamic unity for the realization of the new Islamic civilization as a prominent social and political reality. And it has become important. In the second component, in the statements of His Holiness, social and political identities such as Western culture are displayed as an invasive and harmful culture for the creation of a new Islamic civilization. In the third component, social and political relationships such as the relationship between youth, elites and officials have been established in the creation of the software part of the creation of a new Islamic civilization. In the fourth component, meaningful links have been established between the relationship between science and modern Islamic civilization, the relationship between Muslim knowledge and the use of global tools and facilities for the realization of the new Islamic civilization, the relationship between the realization of the new Islamic civilization and the obstacles of the Zionist capitalists. In the fifth component, actions such as the actions committed by young people to realize the new Islamic civilization, the action of the Islamic Ummah towards the realization of the new Islamic civilization, the relationship between universities and its managers and leaders and the creation and realization of the new Islamic civilization can be considered as actions Maatuf pointed out. In the sixth component, policies such as the policy of using software or lifestyle in order to realize the new Islamic civilization, tools as a means to create the new Islamic civilization, the Islamic Republic as a successful example of Islamic countries in the direction of the realization of the new Islamic civilization show to others. In the seventh component, Ayatollah Khamenei takes the signs and symbols of his discourse to the two parts of the tool and the textual part, and considers the role of education in the realization of the modern Islamic civilization to be appropriate, valid and privileged.

Keyword: New Islamic civilization, Ayatollah Khamenei, discourse analysis, James Paul Gee.

تحلیل گفتمان تمدن نوین اسلامی در دیدگاه حضرت آیت الله خامنه‌ای (مدظله العالی) بر اساس نظریه جیمز پل جی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۱/۲۰

محمد رحیمیان*

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۷/۱۲

عباس کشاورز شکری**

اصغر هادوی***

چکیده

ماهیت تمدن غرب مبتنی بر سیطره و سلطه بر هر تمدنی است. از جمله نگرانی‌ها و دغدغه‌های متفکران اسلامی، نوع و نحوه‌ی مواجهه‌ی تمدن اسلام در مقابل تمدن غرب بود. در این راستا پس از انقلاب اسلامی، حضرت آیت‌الله خامنه‌ای با درک اهمیت و ضرورت چگونگی رویارویی دنیای اسلام با تمدن غرب، بیانات متعددی در خصوص تمدن نوین اسلامی داشتند. در مقاله‌ی حاضر، نگارندگان مترصد این هستند که با استفاده از روش تحلیل گفتمان جیمز پل جی، بیانات آیت‌الله خامنه‌ای در خصوص تمدن نوین اسلامی را مورد بررسی قرار دهند. سؤال پژوهش این است که تحلیل گفتمان بیانات آیت‌الله خامنه‌ای در مورد تمدن نوین اسلامی بر اساس روش نظریه جیمز پل جی به چه صورت است؟ یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد با توجه به هفت مؤلفه‌ی سازندگی نظریه جیمز پل جی در گفتمان بیانات آیت‌الله خامنه‌ای در خصوص تمدن نوین اسلامی مواردی همچون فرهنگ غرب به‌عنوان یک فرهنگ مهاجم و مضر برای ایجاد تمدن نوین اسلامی، رابطه میان علم و تمدن نوین اسلامی، رابطه میان دانش مسلمین و بهره‌گیری از ابزار و امکانات جهانی جهت تحقق تمدن نوین اسلامی، کنش امت اسلامی در جهت تحقق تمدن نوین اسلامی، رابطه میان دانشگاه‌ها و مدیران و رؤسای آن و ایجاد و تحقق تمدن نوین اسلامی، سیاست بهره‌گیری از نرم‌افزار یا سبک زندگی در جهت تحقق تمدن نوین اسلامی و جمهوری اسلامی به‌عنوان یک نمونه‌ی موفق از کشورهای اسلامی در جهت تحقق تمدن نوین اسلامی دارای اهمیت و ارزشمند است.

کلمات کلیدی: تمدن نوین اسلامی، حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، تحلیل گفتمان، جیمز پل جی.

* دکتری جامعه‌شناسی سیاسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه شاهد، تهران، ایران. (نویسنده مسئول).

 0009-0003-2679-4945

m.rahimian@shahed.ac.ir

** استاد علوم سیاسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه شاهد، تهران، ایران.

 0000-0002-7686-6578

keshavarz@shahed.ac.ir

*** استادیار علوم قرآن و حدیث، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه شاهد، تهران، ایران

 0009-0004-3666-0913

hadavi@shahed.ac.ir

بیان مسئله

در طول یک سده‌ی اخیر و در مواجهه‌ی تمدن غرب با تمدن اسلام، بسیاری از اندیشمندان و متفکران اسلامی در تلاش بودند تا به منظور جلوگیری از هضم شدن تمدن اسلامی در تمدن غرب، منابع معرفتی اسلام را برای جامعه هدف خود در قالب کتاب، سخنرانی و فتوا تشریح کنند. پرواضح است مبانی معرفتی و شناختی تمدن غرب و اسلامی از بسیاری جهات در نقطه مقابل یکدیگر قرار دارند اما سیطره و برتری مبانی تمدن غرب بر تمدن اسلام دغدغه و نگرانی متفکران یک قرن اخیر بوده است. از جمله‌ی این اندیشمندان می‌توان به افرادی همچون شیخ محمد عبده، عبدالرحمن کواکبی، سید جمال اسدآبادی، محمد رشیدرضا، علی عبدالرزاق، محمدحسین طباطبایی، حسن حنفی، محمد آرکون، امام خمینی (ره) و... اشاره داشت.

بسیاری از صاحب‌نظران، انقلاب اسلامی را برآیند کشاکش تمدن اسلام با تمدن غرب می‌دانند چرا که متفکران اسلامی در جهت تحقق آن مبارزه و ممارست کردند. با پیروزی انقلاب اسلامی، به مسئله‌ی تمدن نوین اسلامی از سوی آیت‌الله خامنه‌ای تأکید ویژه‌ای شد. به اعتقاد ایشان، فرایند تحقق اهداف انقلاب اسلامی دارای پنج مرحله است: ۱. انقلاب اسلامی ۲. نظام اسلامی ۳. دولت اسلامی ۴. جامعه اسلامی ۵. تمدن نوین اسلامی. به نظر ایشان، مرحله‌ی دولت اسلامی به‌طور کامل مستقر نشده و نظام جمهوری اسلامی در گام سوم تمدن نوین اسلامی قرار دارد. تمدن نوین اسلامی، پیشرفت همه‌جانبه‌ای است که ضمن پاسخگویی به نیازهای مادی و طبیعی انسان‌ها، بعد معنوی و روحی آنان را به سمت کمال و سعادت راهنمایی می‌کند (بیانات در دیدار جوانان خراسان شمالی، ۱۳۹۱/۰۷/۲۳).

یکی از نظریه‌های حوزه‌ی تحلیل گفتمان، نظریه تحلیل گفتمان جیمز پل جی است. نظریه جیمز پل جی به مخاطب کمک می‌کند تا از یک سو متوجه شود که یک متن از چه اجزا و مؤلفه‌هایی تشکیل شده است و از سوی دیگر در متن چه کنش‌های زبانی انجام شده که همان بیان دیگری از نوع روابط میان اجزا در درون‌متن است. همچنین مبتنی بر این نظریه می‌توان وجوه نادیده و ناگفته‌ی متون را نیز تحلیل نمود تا درنهایت به یک دریافت دقیق از ساختار حاکم بر متون دست‌یافت (جی، ۲۰۱۴، ص ۱۰۴).

شناخت منابع معرفتی، مؤلفه‌ها و شاخص‌های تمدن نوین اسلامی از طریق کتب، سخنرانی‌ها و

متون صاحب نظران، بسیار حائز اهمیت است. آیت الله خامنه‌ای در طول دو دهه‌ی اخیر با آگاهی از خسارت‌های تمدن غرب، جلوگیری از پیامدهای مواجهه‌ی دو تمدن و ارائه‌ی راهکار به منظور تحقق تمدن نوین اسلامی اقدام به ایراد سخنرانی برای جامعه‌ی مخاطب خود داشتند. در این راستا تحلیل محتوای گفتمان آیت الله خامنه‌ای در خصوص تمدن نوین اسلامی می‌تواند کمک زیادی در جهت منابع معرفتی و دستیابی به تمدن نوین اسلامی ایفا کند. به همین خاطر تحلیل محتوای گفتمان آیت الله خامنه‌ای در خصوص تمدن نوین اسلامی می‌تواند مبنای پژوهش حاضر باشد. لذا با توجه به موارد فوق‌الذکر سؤال اصلی پژوهش حاضر آن است که تحلیل گفتمان بیانات حضرت آیت الله خامنه‌ای در مورد تمدن نوین اسلامی بر اساس روش نظریه جیمز پل جی به چه صورت است؟

۱. پیشینه‌ی پژوهش

مصطفی سلطانی و همکاران (۱۳۹۸)، در مقاله‌ای با عنوان «بنیان‌های فکری تمدن نوین اسلامی در اندیشه مقام معظم رهبری» با استفاده از روش تحلیل محتوای کیفی به دنبال پاسخ به این سؤال است که بنیان‌های فکری تمدن نوین اسلامی چیست؟ یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که تمدن نوین اسلامی در اندیشه‌ی حضرت آیت الله خامنه‌ای از لحاظ هستی‌شناسی بر توحیدمحوری استوار است و در انسان‌شناسی کرامت انسانی، در غایت شناسی سعادت طلبی و وصول به سعادت در دنیا و آخرت و در مبانی معرفت‌شناسی، توأمانی نقل و عقل مورد توجه قرار می‌گیرد.

طاهره محسنی (۱۳۹۸)، در مقاله‌ای با عنوان «الزامات قرآنی تحقق تمدن نوین اسلامی در اندیشه مقام معظم رهبری» به یافته‌ها و نتایج ذیل دست‌یافت: اساس اندیشه‌ی ناب اسلامی که مبتنی بر نگاه توحیدی و خداپاورانه است و با نگاه کریمانه به انسان و با هدف رساندن انسان‌ها به کمال، بسیاری از ساختارهای سیاسی و اجتماعی موجود را فروریخت و نشان داد. مقام معظم رهبری با رویکرد اسلامی توانست به همان شکل مطلوب و مبتنی بر صلح و عدالتی که بسیاری از متفکران غربی نائل شدن به آن را امری غیرممکن می‌دانستند جامعه عمل بپوشاند.

نبی‌الله روحی (۱۳۹۲)، در مقاله‌ای با عنوان «چشم‌انداز گفتمان تمدن گرایی اسلامی در اندیشه مقام معظم رهبری» با بهره‌گیری از روش تحلیل گفتمان، نظام معنایی گفتمان‌های اسلامی سیاسی را در شکل گفتمان‌های شریعت گرایی، تمدن گرایی و تجددگرایی با نظر بر گفتمان تمدن گرایی

اسلامی و با استفاده از نظر اندیشمندان برجسته‌ی هر یک از گفتمان‌ها مورد بررسی قرار داد. در این راستا از منظر گفتمان تمدن‌گرایی اسلامی، غرب در شکل نظام سرمایه‌داری و متأثر از خوی استکباری، جلوی توسعه‌ی جهان اسلام و خود دچار جاهلیت است. این گفتمان با مفصل‌بندی همزمان عقلانیت و فلسفه از یک‌سو و سنت و نصوص اسلامی از سوی دیگر نظام معنایی خود را با تلفیقی از نشانه‌های اصلی موجود در دو گفتمان تجددگرا و شریعت‌گرا ایجاد می‌کند. چشم‌انداز مناسب این گفتمان برای نهضت اسلامی، تحقق تمدن نوین اسلامی هست و گفتمان مذکور برای ایجاد چشم‌انداز مطلوب، راهبردهای بهره‌مندی از نظام مواهب علم مدرن و مقابله با نظام سلطه و اسلامی‌سازی علوم بر اساس نصوص اسلامی را ارائه می‌کند.

مرتضی اکبری (۱۳۹۴)، در مقاله‌ای با عنوان «واکاوی شاخصه‌های تمدن نوین اسلامی در اندیشه مقام معظم رهبری (مدظله)»، با روش توصیفی به دنبال پاسخ به سؤالاتی چون تمدن اسلامی چیست و شاخصه‌های اصلی آن کدامند؟ محوریت قوانین قرآن، علم، مجاهدت مداوم، اخلاق، حکومت مردمی و ایمان شاخص‌های تخصصی تمدن نوین اسلامی از دیدگاه مقام معظم رهبری است. از نظر مقام معظم رهبری گسترش تمدن نوین اسلامی به همت دسته‌جمعی احتیاج دارد که این امر در سایه‌ی عقلانیت، کار، توانایی علمی، اقتصاد شکوفا، اخلاق، تلاش، ایمان به خدا و برخورداری از رسانه‌های قوی و روابط بین‌الملل به وجود می‌آید.

محمدیان و کشاورزی (۱۴۰۲)، در مقاله‌ای با عنوان «تحلیل مؤلفه‌ها و مصادیق فقه تمدن ساز در منظومه فکری آیت‌الله خامنه‌ای» اشاره دارد که معظم له در طول سالیان از رهگذر مدیریت جامعه، تجارب ارزشمندی کسب نموده و با تأسی به آموزه‌های دینی، پیاده‌سازی تعالیم راهبردی شریعت را مدنظر قرار داده‌اند. نویسنده معتقد است گفتمان فقه تمدنی در پنج محور حقوق شهروندان غیرمسلمان، حقوق اقلیت‌های مذهبی، اهتمام به عنصر زمان و مکان، ضرورت ایجاد فقه‌های مضاف، بهره‌گیری از پتانسیل‌های فقه حکومتی بازشناسی و معرفی کرده است.

عبدالملکی، نظامی پور و عشایری (۱۳۹۷)، در مقاله‌ای با عنوان «نظریه گذار تمدنی به مثابه راهبردی برای تحقق تمدن نوین اسلامی با تأکید بر بیداری اسلامی» معتقد است تمدن‌های کنونی اسیر نگاه تک‌بعدی و سطحی به انسان و جهان هستند لذا گذر از وضعیت کنونی مستلزم نگاه تمدنی به جهان و توجه به دوگانه‌های مختلف وجود انسان و تعادل در زیست مادی و معنوی

است. در این مقاله مؤلفه‌های تمدن ساز در قالب «نظریه گذار تمدنی» در سه سطح ۱. لایه‌های آشکار ۲. لایه‌های کمتر آشکار ۳. لایه‌های پنهان تمدن، تحلیل و بررسی شده است. محقق در جمع‌بندی بر این باور است که بر اساس دیدگاه مقام معظم رهبری ترکیب موزون و انباشتگی درونی لایه‌های تمدن با راهبرد بیداری اسلامی - ایرانی با عنوان (ترکیب حُب-ولا و حُب-ولا) امکان تحقق تمدن نوین اسلامی در قواره ایرانی را فراهم می‌نماید.

در خصوص تحلیل گفتمان بیانات آیت‌الله خامنه‌ای در حوزه تمدن نوین اسلامی، مقاله یا کتابی دیده نشد. بدان معنا که مقالات تنها اندیشه‌ی معظم له در مورد تمدن نوین اسلامی را مورد واکاوی قرار داده‌اند ولی از رویکرد گفتمانی بهره‌مند نشدند. همچنین از جمله نوآوری‌های پژوهش حاضر آن است که از روش تحلیل گفتمان جیمز پل جی جهت بررسی بیانات آیت‌الله خامنه‌ای در خصوص تمدن نوین اسلامی استفاده کرده است.

۲. چارچوب نظری پژوهش

گفتمان نظامی است که به مخاطب می‌گوید به چه صورت زبان را در موقعیت‌های عملی یا بافته‌ای کاربردی درک کرده و بهره برد (پراون و یول، ۱۹۸۳، ص ۲۵۶). تحلیل گفتمان عبارت است از فراتر رفتن از صورت‌های قابل‌رؤیت زبان و رسیدن به زمینه‌های اجتماعی و کشف رابطه‌ی متقابل میان زبان و فرآیندهای اجتماعی (فاضلی، ۱۳۸۳، ص ۸۴). به بیان دیگر تحلیل گفتمان، مطالعه‌ی زبان در استفاده واقعی آن در جهان است؛ یعنی مطالعه‌ی زبانی که نه فقط برای ارائه‌ی چیزها به کار می‌رود، بلکه برای انجام دادن چیزها نیز به کار می‌رود. دیدگاه‌های مختلفی برای تحلیل گفتمان وجود دارد که برخی از آنها در قلمرو رشته‌ی زبان‌شناسی قرار می‌گیرند و رابطه‌ی تنگاتنگی با مطالعه دستور زبان دارند. گروهی دیگر از رویکردهای تحلیل گفتمان در ارتباط نزدیک با جزئیات دستوری زبان نیستند ولی با ایده‌ها، مسائل و موضوعاتی که در زبان گفتاری و نوشتاری بیان می‌شوند دارای پیوندند.

از جمله نظریه‌های تحلیل گفتمان، نظریه تحلیل گفتمان جیمز پل جی است. نظریه گفتمان پل جی یکی از تخصصی‌ترین و مهم‌ترین نظریه‌ها در تشریح ساختار یک متن و دستیابی به عناصر زبانی آن و روابط میان این عناصر است. جیمز پل جی، تحلیل گفتمان را چنین تعریف می‌کند:

«تحلیل گفتمان عبارت است از تحلیل زبان در کاربرد آن». پل جی بر این باور است که هر نظریه تحلیل گفتمان مجموعه‌ای از ابزارهاست که به کمک آنها می‌توانیم زبان را در کاربردش تحلیل نماییم (جی، ۲۰۱۴، ص ۱۰۶). پل جی گفتمان را متضمن چیزی بیشتر از زبان می‌داند. از نظر وی، گفتمان‌ها همواره متضمن هماهنگ کردن زبان با شیوه‌ی عمل، تعامل، ارزش‌گذاری، باورداشتن، احساس، بدن‌ها، لباس‌ها، نمادهای غیرزبانی، اشیاء، ابزارها، تکنولوژی‌ها، زمان و مکان است (جی، ۲۰۱۴، ص ۱۰۹).

تحلیل گفتمان استفاده‌شده در پژوهش حاضر دو امکان مهم را فراهم می‌کند، از طرفی اشاره دارد متن از چه اجزا و مؤلفه‌هایی تشکیل شده است و از طرف دیگر در متن چه کنش‌های زبانی انجام می‌شود که همان بیان دیگری از نوع روابط میان اجزا در درون‌متن است. همچنین مبتنی بر این روش‌ها می‌توان وجوه نادیده و ناگفته متون را نیز تحلیل کرد تا درنهایت به یک دریافت دقیق از ساختار حاکم بر متون دست‌یافت.

به باور جی، یکی از استفاده‌هایی که از زبان می‌شود آن است که به‌وسیله‌ی آن، کنش‌هایی در جهان انجام می‌شود. انجام این کنش‌ها توسط زبان این امکان را فراهم می‌آورد که چیزهایی که در جهان هست بهتر و راحت‌تر درک شود. هر زمان که سخنی گفته یا متنی نوشته می‌شود همیشه و به‌طور هم‌زمان یکی از هفت مؤلفه زیر در جهان واقع ساخته می‌شود. البته اغلب به‌صورت هم‌زمان امکان ساخت چندین مؤلفه در جهان وجود دارد. این مؤلفه‌ها که جی آنها را «هفت کارکرد سازندگی» زبان می‌نامد به قرار زیر است (جی، ۲۰۱۸، ص ۲۶۱).

۱. اهمیت: مخاطب از زبان بهره می‌برد تا چیزهایی را در جهان ارزشمند و از راه‌های مختلف آنها را برجسته سازد. چیزهایی در جهان مانند مرگ و زندگی برای همه‌ی انسان‌ها اهمیت دارند. اما چیزهای دیگری نیز وجود دارند که برای برخی افراد خاص تلقی می‌شوند به این معنی که اهمیت چیزها برای افراد مختلف یکسان نیست و افراد مشابه هم در موقعیت‌های مختلف به‌گونه‌ای متفاوت به چیزها ارزش می‌دهند (جی، ۲۰۱۸، ص ۱۴۲). لذا می‌توان گفت که یک قطعه از متن برای معنادار کردن و ارزش بخشی چیزی یا اهمیت نبخشیدن به آن به چه صورت عمل می‌کند؟

۲. کنش: زبان نه‌فقط برای بیان چیزها بلکه برای انجام آنها نیز استفاده می‌شود، حتی اطلاع دادن و آگاهی بخشی هم نوعی کنش محسوب می‌شود. انسان‌ها از طریق زبان و به کمک واژه‌ها اقداماتی انجام می‌دهند. در این خصوص می‌توان پرسید این متن درصدد است چه کنش یا

کنش‌هایی را به دیگران محول کند تا به‌عنوان دستاورد تلقی شود؟

۳. **هویت‌ها:** انسان‌ها از زبان استفاده می‌کنند تا به داشتن یک هویت یا نقش خاص در جامعه معرفی شوند. برای بهره بردن از ابزارهای هویت‌ساز در تحلیل متن باید به پرسش‌هایی پاسخ داده شود: مخاطب می‌کوشد چه هویت یا هویت‌هایی را برای خود نمایان کند یا به دیگران نسبت دهد؟

۴. **رابطه‌ها:** از زبان به منظور ایجاد، حفظ و تداوم روابطی از انواع گوناگون استفاده می‌گردد. این روابط میان هویت‌ها برقرار می‌شود و از این‌رو ارتباط تنگاتنگی با ابزارهای هویت‌ساز دارد. برای استفاده از ابزارهای ارتباط ساز در تحلیل متن، می‌توان پرسش‌هایی از این قبیل را پرسید: در متن به چه صورت از واژه‌ها و ابزارهایی دستوری برای ایجاد، حفظ یا تغییر انواع روابط میان هویت‌ها (گوینده، دیگر افراد، گروه‌های اجتماعی، فرهنگ، سازمان‌ها و نهادها) به کارگرفته شده است؟

۵. **سیاست‌ها (توزیع کالاهای اجتماعی):** هنگامی که جیمز پل جی از سیاست سخن می‌گوید منظور وی حکومت، احزاب سیاسی یا انتخابات نیست بلکه هدف وی هر شرایط و موقعیتی است که در آن توزیع کالاهای اجتماعی صورت می‌گیرد (جی، ۲۰۱۴، ص ۱۱۴). در این مورد می‌توان پرسید به چه صورت کلمات و قطعات گرامری برای ساختن یک نظر در مورد اینکه چه چیزهایی کالاهای اجتماعی هستند یا چگونه باید در جامعه توزیع گردد استفاده می‌شوند؟

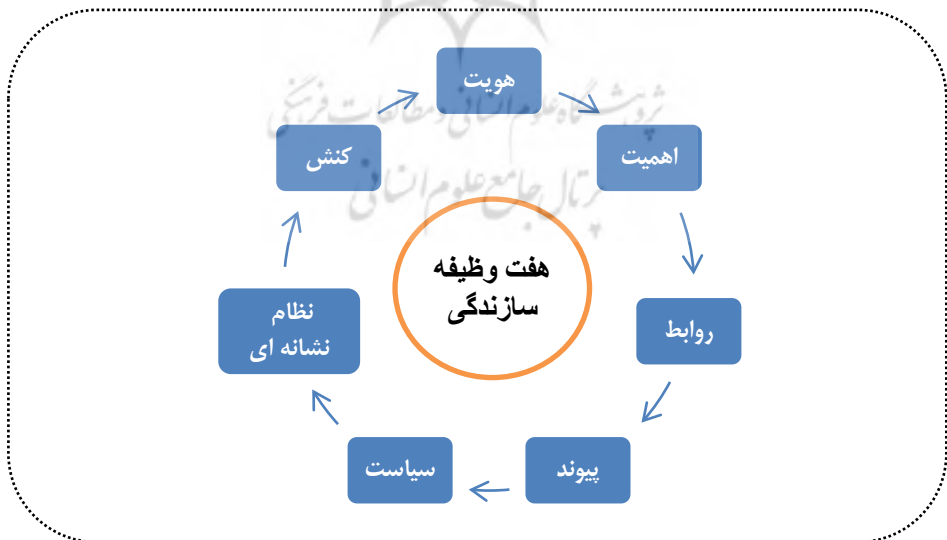
۶. **پیوندها:** روابط میان چیزها با یکدیگر در جهان را می‌توان از ابعاد مختلفی نگاه کرد و از زبان برای ایجاد یا قطع پیوند میان چیزها بهره برد. در این مورد می‌توان پرسید به چه صورت کلمات به‌کاررفته در متن پدیده‌ها را به هم ارتباط می‌دهد یا بی‌ربط می‌کنند یا به پیوندهای میان پدیده‌ها بی‌اعتنایی می‌کنند؟

۷. **نظام‌های نشانه‌ای و دانش:** نظام نشانه‌ای آن است که از هر زبان خاص (مانند روسی، انگلیسی، اسپانیایی و...) یا گونه‌های متفاوتی از یک زبان (مانند زبان حقوقدان‌ها، زبان زیست‌شناسان و گویش‌های مختلف یک زبان) یا نظام‌های ارتباطی غیرزبانی (مانند نمودار، تصویر و...) دارای اهمیت و ارزش‌اند. در این خصوص می‌توان پرسید: به چه صورت کلمات و گرامر به‌کاررفته در متن نظام‌های نشانه‌ای خاصی را امتیاز می‌دهند یا از امتیاز محروم می‌کنند؟ (خانیکی، ۱۳۹۴، ص ۲۱۱).

۳. مدل مفهومی پژوهش

مدل به مجموعه‌ای مادی، ریاضی یا منطقی اطلاق می‌شود که ساخت‌های اساسی یک واقعیت را می‌رساند و در سطح خود، قادر به تبیین آن و ارائه کارکردهایش است (ساروخانی، ۱۳۹۳، ص ۴۵۸). مدل مطلوب، مدلی است که آینه تمام‌نمای اجزای اصلی و عمده پدیده موردنظر باشد. اگرچه درست همانند واقعیت مفصل و پیچیده نیست ولی با نشان دادن روابط اصلی اجزاء و آثار آن‌ها، وسیله‌ای ساده و مناسب در اختیار تحلیلگر می‌باشد. پس باید در نظر داشت که قیاس در مدل تنها حاکی از وجود برخی شباهت‌هاست نه همسانی. در همه‌ی خصایص، مدل فقط فرضیه خاصی را مطرح می‌کند که باید به محک آزمون زده شود و همه‌ی فرضیه‌های ممکن را دربر نمی‌گیرد. مدل‌ها مخلصی از واقعیات و روابط اصلی بین اجزای پدیده‌ها می‌باشند و نمایی کلی از واقعیت را نشان می‌دهند (الوانی، ۱۳۷۹، ص ۵۴).

گی‌روشه معتقد است که توسل به مدل در همه‌ی علوم یک ضرورت اجتناب‌ناپذیر است؛ چراکه اکثر فلاسفه، اندیشمندان و محققان، که درباره‌ی زندگی اجتماعی انسان به بحث پرداخته‌اند، همواره به مشابهت‌ها یا بعضی تصاویر، توسل جسته‌اند؛ تا بتوانند جامعه را نزد خود معرفی کنند. به دلیل اینکه واقعیت اجتماعی، امری غامض، چندگانه و فرآز است؛ به حدی که ذهن انسان، توانایی

نمودار شماره ۱. مدل اقتباسی از نظریه تحلیل گفتمان جیمز پل جی

درک کامل این واقعیت، در کلیت و پویایی آن را ندارد. پس برای آنکه بتوان از این واقعیت پیچیده، سخن گفت و آن را به اجزا و عناصر متشکله‌اش تجزیه کرد، قیاس صورت می‌گیرد؛ این قیاس، میان جامعه پیچیده با اشیا و موجودات ساده و شناخته‌شده‌تر انجام می‌گیرد که اصطلاحاً آن‌ها الگو اطلاق می‌شوند (توسلی، ۱۴۰۰، ص ۱۴۳).

۴. روش تحلیل؛ روش تحلیل گفتمان جیمز پل جی

روش تحلیل مورد استفاده در پژوهش حاضر، روش تحلیل گفتمان جیمز پل جی است. در این روش با ترکیب عناصر مفهومی می‌توان به‌خوبی به شناخت عناصر اصلی یک گفتمان، نوع روابط میان این عناصر و در نهایت ساختار یا صورت‌بندی درونی یک گفتمان دست‌یافت و نشان داد چه نظمی بر این گفتمان حاکم است. در پژوهش حاضر نویسنده پس از جای دادن مجموع داده‌های موجود در کارکردهای متفاوت و تعیین قطعات زبانی مربوط به هر یک از این کارکردها، با کمک روش تحلیل گفتمان جیمز پل جی به شناسایی اجزاء کلیدی هر ژانر زبانی و روابط موجود میان آنها می‌پردازد. جیمز پل جی در دو کتاب متأخر خود بانام‌های «درآمدی به نظریه و روش تحلیل گفتمان و تحلیل گفتمان: یک جعبه‌ابزار» از روش تحلیل گفتمان پیشنهادی خود سخن گفته است که بر اساس آن هر متن از شش قسمت اصلی تشکیل می‌شود که در هر قسمت می‌توان «هفت کنش زبانی» را تشخیص داد. به اعتقاد پل جی، اگر در تحلیل یک متن بتوانیم این هفت کنش زبانی و عناصر و روابط زبانی که این کنش‌ها را عملی می‌سازند را شناسایی نماییم در واقع توانسته‌ایم به تحلیل گفتمان توصیفی یک متن بپردازیم.

جامعه آماری این تحقیق، جامعه متنی و بر اساس شیوه نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شد. روش نمونه‌گیری هدفمند عبارت است از گزینش تعداد به نسبت کوچکی از واحدها بر اساس اهداف یا معیارهای خاص محقق. داده‌هایی از جنس داده‌های این پژوهش را عموماً می‌توان در کتابخانه‌ها یا بانک‌های اطلاعاتی جستجو و به دست آورد. از این رو، شیوه گردآوری داده‌های این پژوهش، همان روش معمول اسنادی و جستجو در مراکز آرشیو و انباشت اسناد و داده‌های متنی بود. به این ترتیب که با مطالعه اسناد و آثار موجود، بیانات آیت‌الله خامنه‌ای در خصوص تمدن نوین اسلامی احصاء و بررسی شدند.

۵. یافته‌های پژوهش

در این بخش تلاش می‌شود با استفاده از هفت مؤلفه‌ی نظریه تحلیل گفتمان جیمز پل جی، ساختار متن بیانات آیت‌الله خامنه‌ای در خصوص تمدن نوین اسلامی مورد بررسی و تحلیل قرار گیرد.

۵-۱. واقعیت اجتماعی و سیاسی تمدن نوین اسلامی در گفتمان رهبری

جیمز پل جی در خصوص مؤلفه‌ی اهمیت و واقعیت اجتماعی و سیاسی گفتمان، معتقد است از زبان به منظور معنابخشی و ارزش بخشی به چیزها در جهان استفاده می‌شود. اهمیت چیزها برای افراد مختلف متفاوت است و افراد یکسان هم در موقعیت‌های مختلف به‌گونه‌ای متفاوت به چیزها اهمیت می‌دهند. در متن، از ابزار اهمیت ساز بهره گرفته می‌شود. این ابزار این امکان را فراهم می‌کند که در تحلیل متن از پرسیده شود نویسنده یا سخنگو چطور بعضی چیزها را مهم و برجسته در نظر گرفته و در مقابل اهمیت کمتری به چیزهای دیگری داده و به‌نوعی آنها را به حاشیه رانده است (جی، ۲۰۱۸، ص ۹۲).

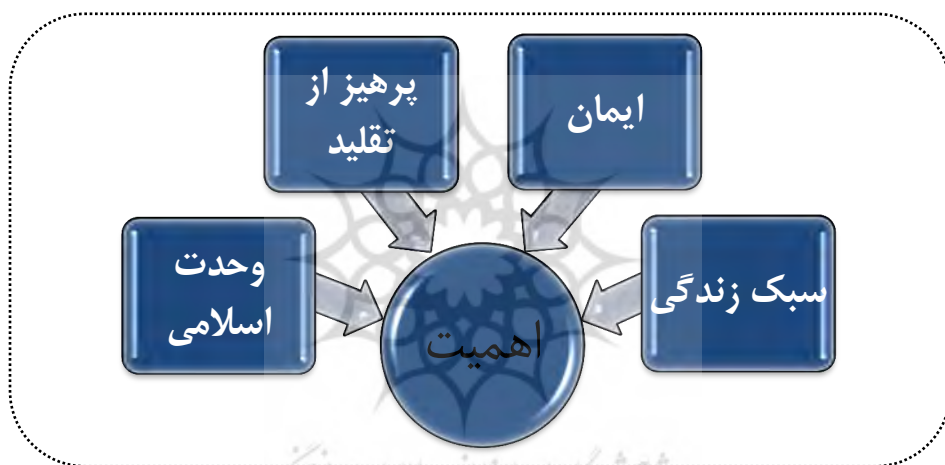
با عنایت به مؤلفه‌ی اهمیت در نظریه جیمز پل جی، بایستی اشاره داشت آیت‌الله خامنه‌ای ضمن آسیب‌شناسی، دو ابزار نرم‌افزاری و سخت‌افزاری را جهت تحقق تمدن نوین اسلامی لازم می‌داند. منظور ایشان از ابزار نرم‌افزاری، معنویت و سبک زندگی و منظور از سخت‌افزاری، امکانات زیربنایی و اقتصادی است. بررسی گفتمان آیت‌الله خامنه‌ای در حوزه تمدن نوین اسلامی نشان می‌دهد ایشان نقش معنویت و ایمان و پرهیز از تقلید را در جهت تحقق تمدن نوین اسلامی مهم و برجسته می‌سازند: «در درجه‌ی نخست، نیاز تمدن‌سازی اسلامی نوین به ایمان است. مسئله اختصاص به مسلمین دارد. ایمان، ایمان به دین اسلام است. در دین اسلام، در آداب زندگی اسلامی، آنچه را که مورد نیاز زندگی است، می‌توانیم پیدا کنیم؛ باید این موارد را محور بحث و تحقیق قرار داد. باید در عقل عملی اسلامی و اخلاق اسلامی هم یک کار باکیفیتی و پرحجم انجام دهیم - دانشوران مسئولیت دارند، دانشگاه مسئولیت دارد، محققان و پژوهشگران مسئولیت دارند، حوزه‌ها مسئولیت دارند، - باید مبنای برنامه‌ریزی قرار گیرد، آن را در آموزش‌های خودمان وارد کنیم؛ این چیزی است که باید دنبال شود. این مطلب اول و نکته‌ی اول در باب تمدن‌سازی نوین اسلامی و به دست آوردن و رسیدن به این بخش اساسی از تمدن است که سلوک عملی است.

نکته‌ی دومی که وجود دارد آن است که برای ساختن این بخش از تمدن نوین اسلامی، باید از تقلید پرهیز شود؛ تقلید از کسانی که تلاش دارند سبک و سلوک زندگی و روش‌های زندگی را به ملت‌ها تحمیل کنند. در حال حاضر تنها مظهر این زورگویی و تحمیل، تمدن غربی است. نه اینکه ما بنای دشمنی با غرب و ستیزه‌گری با غرب داشته باشیم. ستیزه‌گری و دشمنی احساساتی نیست» (بیانات در دیدار جوانان استان خراسان شمالی، ۱۳۹۱/۷/۲۳).

بررسی و تحلیل محتوای گفتمان ایشان در حوزه‌ی تمدن نوین اسلامی نشان می‌دهد که معظم له بخش نرم‌افزاری را برای ایجاد تمدن نوین اسلامی بدین گونه مهم و برجسته ساخته است: «فهرستی مطرح می‌شود: به چه دلیل فرهنگ کار جمعی در جامعه‌ی ایرانی تضعیف شده است؟ اگرچه غربی‌ها کار جمعی را به نام خودشان ثبت کرده‌اند، ولی اسلام خیلی قبل‌تر از این اشاره کرده است: «و اعتصموا بحبل الله جميعا» یا: «تعاونوا على البرِّ والتَّقوی» یعنی حتی اعتصام به حبل الله هم باید گروهی باشد؛ «و لاتفرقوا». چرا در برخی مناطق کشورمان پدیده طلاق افزایش پیدا کرده است؟ چرا مصرف مواد مخدر در بعضی مناطق روند صعودی داشته است؟ چرا در روابط همسایگی مان مواردی را رعایت نمی‌کنیم؟ چرا صله‌ی رحم در بین جامعه ایرانی تضعیف شده است؟ چرا درزمینه‌ی فرهنگ رانندگی در خیابان، انضباط لازم را نداریم؟ این‌ها آسیب جدی است. رفت‌وآمد در خیابان‌ها، یکی از نگرانی‌های ماست؛ مسئله‌ی مهمی است. مسئله آپارتمان‌نشینی چقدر برای ما اهمیت دارد؟ الگوی تفریح مطلوب و نامناسب چیست؟ نوع معماری در جامعه‌ی ایرانی چگونه است؟ طراحی لباسمان چگونه است؟ مسئله‌ی پیرایش و آرایش در بین مردان و زنان چطور؟ این یک فهرستی است از آن چیزهایی که متن تمدن را تشکیل می‌دهد. قضاوت درباره‌ی تمدن، مبتنی بر این موارد است» (بیانات در دیدار جوانان استان خراسان شمالی، ۱۳۹۱/۷/۲۳).

آیت‌الله خامنه‌ای وحدت اسلامی را در جهت تحقق تمدن نوین اسلامی مهم و برجسته می‌داند و مهم‌ترین مرحله وحدت اسلامی را اتحاد دنیای اسلام در جهت تحقق تمدن نوین اسلامی می‌داند و هدف نهایی جمهوری اسلامی ایران مسئله رسیدن به تمدن نوین اسلامی است: «البته وحدت سلسله مراتبی است. اتحاد دنیای اسلام سلسله مراتبی است. پایین‌ترین مرتبه‌اش آن است که جوامع اسلامی، دولت‌های اسلامی، اقوام اسلامی، کشورهای اسلامی، مذاهب اسلامی، علیه هم‌دست به تعرض و تجاوز نزنند. این قدم نخست است. البته بالاتر از این، این است که

دنیای اسلام سوا از این که به یکدیگر ضربه نمی‌زنند در مقابل دشمن مشترک هم متحد شود و اتحاد واقعی و کافی داشته باشند از همدیگر دفاع کنند. این هم یک‌قدم بالاتر است. از این بالاتر هم این است که ملت‌های اسلامی، کشورهای اسلامی هم‌افزایی کنند. کشورهای اسلامی از لحاظ ثروت، از لحاظ علمی، از لحاظ قدرت سیاسی، از لحاظ امنیت در یک سطح نیستند. می‌توانند به یکدیگر کمک کنند. مرحله‌ی بالاتر هم این است که همه‌ی دنیای اسلام متحد بشوند در جهت رسیدن به تمدن نوین اسلامی. این چیزی است که جمهوری اسلامی هدف غایی قرار داده؛ رسیدن به تمدن اسلامی. اما تمدن متناسب با این زمان، تمدن نوین اسلامی. این موارد مراتب وحدت است» (بیانات در دیدار مسئولان نظام و میهمانان کنفرانس وحدت اسلامی، ۱۳۹۸/۰۸/۲۴).

شکل شماره ۱. مؤلفه‌های بیانات رهبری در خصوص اهمیت

۲-۵. هویت اجتماعی و سیاسی تمدن نوین اسلامی در گفتمان رهبری

جیمز پل جی در مورد مؤلفه هویت در گفتمان اشاره دارد: انسان از زبان به منظور شناساندن هویت خود به دیگران استفاده می‌کند. انسان در زندگی خود در زمینه‌های مختلف هویت منحصر به خود را به منصفی ظهور می‌رساند (جی، ۲۰۱۸، ص ۱۰۶).

با توجه به موارد فوق‌الذکر در مؤلفه هویت اجتماعی و سیاسی، آیت‌الله خامنه‌ای هویت ایرانی و اسلامی را شرح داده و نحوه‌ی نابود کردن هویت، فرهنگ و تحت استعمار درآوردن ایران و درنهایت تلاش برای از بین بردن تمدن ایران را بدین گونه نمایان می‌سازند: «غربی‌ها آنجایی که

توانستند، بنیان‌های فرهنگی و اعتقادی را از بین بردند. به‌طور مثال کشور ما که استعمار مستقیم وجود نداشت و به برکت مجاهدت یک عده از بزرگان، انگلیس‌ها نتوانستند به‌طور مستقیم وارد شوند، افرادی را عامل خودشان کردند. اگر قرارداد ۱۲۹۹، یعنی ۱۹۱۹ میلادی - که معروف به قرارداد وثوق‌الدوله است - در ایران با مقاومت امثال مرحوم مدرس و بعضی از آزادیخواهان دیگر مواجه نمی‌شد و این قرارداد عملیاتی می‌شد، استعمار ایران حتمی بود، مردانی نگذاشتند این اتفاق بیفتد. اما آنها به‌وسیله‌ی عوامل خودشان، با گماشتن رضاخان پهلوی و تقویت او و گذاشتن روشنفکران وابسته‌ی به غرب در کنار او، فرهنگ خودشان را بر ما تحمیل کردند. بعضی از وزرا و نخبگان سیاسی دستگاه پهلوی که جنبه‌ی فرهنگی داشتند، این‌ها عامل غرب بودند برای دگرگون کردن فرهنگ کشورمان؛ و هرچه توانستند، کردند؛ یک مقوله‌اش مسئله‌ی کشف حجاب بود، یک مقوله‌اش فشار بر روحانیون و زدودن حضور روحانیون از کشور بود، و مقولات فراوان دیگری که در دوران رضاخان پهلوی دنبال می‌شد. فرهنگ غربی، فرهنگ مهاجم است؛ هرچا وارد شود، هویت‌زدایی می‌کند؛ هویت ملت‌ها را از بین می‌برد. فرهنگ غربی، ذهن‌ها را، فکرها را مادی می‌کند، مادی پرورش می‌دهد؛ هدف زندگی می‌شود پول و ثروت؛ آرمانهای بلند، آرمانهای معنوی و تعالی روحی از ذهن‌ها زدوده می‌شود. خصوصیت فرهنگ غربی این است» (بیانات در دیدار جوانان استان خراسان شمالی، ۱۳۹۱/۷/۲۳).

آیت‌الله خامنه‌ای فرهنگ غرب را به‌عنوان یک فرهنگ مهاجم و مضر برای ایجاد تمدن نوین اسلامی به نمایش گذاشته است: «گروهی به‌محض اینکه اسم غرب و تمدن غرب و روش‌های غرب و توطئه‌ی غرب و دشمنی غرب می‌آید، تصور بر غرب‌ستیزی می‌کنند: آقا، شما با غرب دشمنید، نه، ما با غرب مشکلی نداریم، غرض نداریم. این حرف، تحلیل‌شده است. تقلید از غرب برای کشورهایی که این تقلید را برای خودشان روا دانستند و عمل کردند، چیز جز فاجعه و ضرر به بار نیاورده؛ حتی آن کشورهایی که به‌ظاهر به ثروتی، اختراعی و صنعتی هم رسیدند، اما مقلد بودند. علت این است که فرهنگ غرب، یک فرهنگ مهاجم است. فرهنگ غرب، فرهنگ نابودکننده‌ی فرهنگ‌هاست. هرچا کشورهای غربی وارد شدند، فرهنگ‌های بومی آنجا را از بین بردند، پایه و بنیان‌های اساسی اجتماعی را نابود کردند؛ حتی تاریخ ملت‌ها را تغییر دادند، خط و زبان آنها را تغییر دادند».

۳-۵. روابط اجتماعی و سیاسی تمدن نوین اسلامی در گفتمان رهبری

در نظریه جیمز پل جی مؤلفه‌ی روابط اجتماعی و سیاسی ارزشمند و مهم است. زبان وسیله‌ای است برای برقراری و حفظ ارتباط با انسان‌ها، گروه‌ها و نهادهای دیگر است. انسان‌ها با هم‌نوع خود بر اساس هویت‌های مختلفی که دارند ارتباط برقرار می‌کنند (جی، ۲۰۱۸، ص ۱۱۴).

با عنایت به مؤلفه‌ی روابط اجتماعی و سیاسی نظریه جیمز پل جی، آیت‌الله خامنه‌ای در خصوص جوانان، نخبگان و مسئولان در ایجاد بخش نرم‌افزاری ایجاد تمدن نوین اسلامی اشاره دارند: «اگر ما در این بخشی که متن زندگی است، پیشرفت نکنیم، همه‌ی پیشرفت‌هایی که در بخش اول کردیم، نمی‌تواند ما را رستگار کند؛ نمی‌تواند به ما امنیت و آرامش روانی ببخشد؛ اصل قضیه این است که ما بتوانیم متن زندگی را، این بخش اصلی تمدن را اصلاح کنیم. نخبگان موظف‌اند، حوزه موظف است، دانشگاه موظف است، رسانه‌ها موظف‌اند، تربیون‌دارها موظف‌اند؛ مدیران بسیاری از دستگاه‌ها، بخصوص دستگاه‌هایی که با فرهنگ و تربیت و تعلیم سروکار دارند، موظف‌اند؛ کسانی که برای دانشگاه‌ها یا برای مدارس برنامه‌ریزی آموزشی می‌کنند، در این زمینه موظف‌اند؛ کسانی که سرفصل‌های آموزشی را برای کتاب‌های درسی تعیین می‌کنند، موظف‌اند. این‌ها همه‌یک وظیفه‌ای است بر دوش همه. باید ما همگی به خودمان نهیب بزنیم. در این زمینه باید کار کنیم، حرکت کنیم» (بیانات در دیدار جوانان استان خراسان شمالی، ۱۳۹۱/۷/۲۳).

۴-۵. پیوندهای معنادار تمدن نوین اسلامی در گفتمان رهبری

در خصوص مؤلفه‌ی پیوندهای معنادار در نظریه جیمز پل جی بایستی اشاره داشت؛ پیوندهای معنادار میان چیزها (اشیاء، رویدادها، پدیده‌ها، جمله‌ها و...) با یکدیگر و همچنین میان چیزها و افراد. چیزهای موجود در جهان را می‌توان به روش‌های مختلف به یکدیگر مرتبط دانست. انسان از زبان برای اتصال یا جدا کردن چیزها و مرتبط کردن یا عدم مرتبط کردن چیزها با یکدیگر استفاده می‌کند (جی، ۲۰۱۸، ص ۱۲۶).

ناظر به مؤلفه پیوندهای معنادار در نظریه جیمز پل جی، بررسی گفتمان آیت‌الله خامنه‌ای در باب پیوند میان علم و تمدن نوین اسلامی اشاره دارند. ایشان وجود آثار و کتب ارزشمند ایرانی در دانشگاه‌های غرب را نشانه‌ای از پیوند میان علم و تمدن نوین اسلامی می‌دانند: «کتاب‌های

دانشمندانمان در همه‌ی دانشگاه‌های دنیا، در دانشگاه‌های غرب و دانشگاه‌های شرق - یعنی هند و چین و مانند این‌ها که آن وقت دانشی هم داشتند - مورد توجه و مورد استناد قرار می‌گرفته. ما باید چشم به این افق [بدوزیم]. البته مراحلی دارد. مرحله‌ی اول این است که ما امروز فاصله‌ی خودمان را با مرز دانش جهان پُر کنیم؛ ما فاصله داریم. ما البته در آمارهایمان که متکی به آمارهای جهانی است، پیشرفت علمی خودمان را ستایش می‌کنیم، قابل ستایش هم هست و واقعاً پیشرفت داشته‌ایم، منتها فاصله‌مان با خطوط مقدم علم در دنیا زیاد است. دویست سال ما را عقب نگه داشتند؛ بعد از پیروزی انقلاب یک حرکتی انجام گرفته، از حدود دو دهه قبل یک حرکت سریع‌تری شروع شده و پیشرفت‌های خوبی کرده‌ایم، لکن هنوز فاصله‌مان زیاد است؛ مرحله‌ی اول این است که این فاصله را پُر کنیم. مرحله‌ی دوم این است که از خطوط دانش جهانی و مرز دانش جهانی عبور بکنیم؛ یعنی بتوانیم خدمات جدید علمی و کشفیات جدید علمی را به دنیا عرضه بکنیم» (در دیدار جمعی از نخبگان و استعداد‌های برتر علمی کشور، ۱۴۰۰/۰۸/۲۶).

آیت‌الله خامنه‌ای در خصوص ادعای افرادی که معتقدند امکان‌پذیر نیست با ایدئولوژی، تمدن نوین اسلامی ایجاد کرد، پاسخ می‌دهد با بررسی و تحقیق می‌توان متوجه شد که همه کشورهای مدعی تمدن و توسعه و امکانات و ابزار از ایدئولوژی بهره‌مند هستند. بعضی از جوامع، کاپیتالیست و کمونیست ایدئولوژی‌شان است. لذا همه‌ی کشورهایمان که داعیه‌دار تمدن هستند از ایدئولوژی بهره می‌برند: «چند تا فیلسوف‌نمای غربی عنوان ایدئولوژی‌زدائی را مطرح کردند. می‌بینید گاهی در بعضی از این مقالات روشنفکری، عنوان «ایدئولوژی‌زدائی مطرح می‌شود: آقا جامعه را با ایدئولوژی نمی‌شود اداره کرد. چند تا فیلسوف یا فیلسوف‌نمای غربی این را گفته‌اند؛ یک عده‌ای هم اینجا طوطی‌وار، بدون اینکه عمق این حرف را درک کنند، بدون اینکه ابعاد این حرف را بفهمند چيست، همان را تکرار کردند، باز هم تکرار می‌کنند. ملتی که داعیه‌ی تمدن سازی دارد، بدون ایدئولوژی نمی‌تواند حرکت کند و تا امروز حرکت نکرده است. هیچ ملتی بدون دارا بودن یک فکر و یک ایدئولوژی و یک مکتب نمی‌تواند تمدن سازی کند. همین‌هایی که امروز شما ملاحظه می‌کنید در دنیا تمدن مادی را به وجود آورده‌اند، این‌ها با ایدئولوژی وارد شدند؛ صریح هم گفتند؛ گفتند ما کمونیستیم، گفتند ما کاپیتالیستیم، گفتند ما به اقتصاد سرمایه‌داری اعتقاد داریم؛ مطرح کردند، به آن اعتقاد ورزیدند، دنبالش کار کردند؛ هزینه‌ای هم بر دوش آنها گذاشته شد. بدون داشتن یک مکتب، بدون داشتن یک فکر و یک ایمان، و بدون تلاش برای آن و پرداختن

هزینه‌های آن، تمدن سازی امکان ندارد. پس بدون مکتب و بدون ایدئولوژی نمی‌توان یک تمدن را به وجود آورد» (بیانات در دیدار جوانان استان خراسان شمالی، ۱۳۹۱/۷/۲۳).

آیت‌الله خامنه‌ای در خصوص پیوند میان دانش مسلمین و بهره‌گیری از ابزار و امکانات جهانی جهت تحقق تمدن نوین اسلامی اشاره دارند: «امروز نوبت ما است امروز نوبت اسلام است.» و تلک الایام نداولها بین الناس» امروز نوبت مسلمین است که با همت خود، تمدن نوین اسلامی را شالوده‌ریزی کنند. همچنان که اروپایی‌ها آن روز از دانش مسلمین استفاده کردند، از تجربه‌ی مسلمین استفاده کردند، از فلسفه‌ی مسلمین استفاده کردند ما هم امروز از دانش جهان استفاده می‌کنیم، از ابزارهای موجود جهانی استفاده می‌کنیم برای برپاکردن تمدن اسلامی، متنها با روح اسلامی و با روح معنویت این وظیفه امروز ما است» (بیانات در دیدار مسئولان نظام و میهمانان کنفرانس وحدت اسلامی، ۱۳۹۴/۱۰/۰۸).

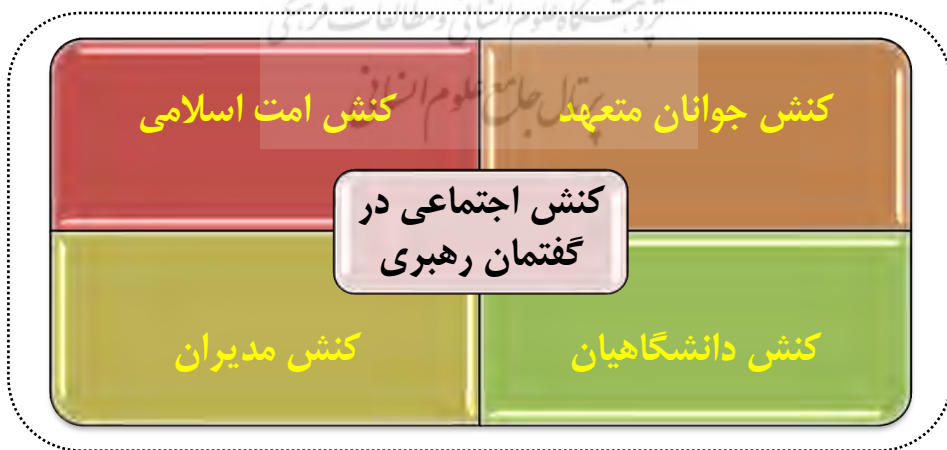
۵-۵. کنش‌های اجتماعی تمدن نوین اسلامی در گفتمان رهبری

مؤلفه‌ی کنش‌های اجتماعی در نظریه جیمز پل جی بدین گونه توضیح داده شده است: انسان‌ها از طریق زبان و به کمک واژه‌ها فعالیت‌هایی انجام می‌دهند. به‌کارگیری ابزارهای کنش ساز در تحلیل متن به کمک طرح کردن پرسش‌هایی چون: این متن چه کنش یا فعالیت‌ها را انجام می‌دهد یا مرتکب می‌شود؛ صورت می‌پذیرد (جی، ۲۰۱۸، ص ۹۶).

با عنایت به مؤلفه‌ی کنش‌های اجتماعی نظریه جیمز پل جی، آیت‌الله خامنه‌ای به سه کنش معطوف به شناخت، جهت‌گیری مشخص و عامل امیدبخش که موجب می‌شود جوانان متعهد انجام دهند تا تمدن نوین اسلامی محقق شود اشاره دارند: «فرآیند ورود جوانان به این حرکت عمومی چیست؟ حالا شما یک جوان متعهد هستید، می‌خواهید در این حرکت عمومی حضور داشته باشید؛ شیوه‌ی حضور شما چگونه است؟ اولاً نیاز دارد به اینکه از صحنه یک شناختی وجود داشته باشد؛ یک عنصر دیگری که لازم است برای این حرکت، این است که این حرکت باید یک جهت‌گیری مشخصی داشته باشد؛ یک جهت‌گیری منطقی و قابل قبول که در حرکت عمومی ملت ایران که ما داریم پیشنهاد می‌کنیم و مطرح می‌کنیم، این جهت‌گیری، جهت‌گیری به سمت جامعه‌ی اسلامی یا تمدن اسلامی است؛ یعنی می‌خواهیم برویم به سمت تشکیل یک

جامعه‌ی اسلامی؛ و حرکت عمومی، ما را باید به اینجا و در نهایت به یک تمدن پیشرفته‌ی اسلامی برساند. این هم عنصر دوم. عنصر سوّمی که [این حرکت] نیاز دارد، این است که یک عامل امیدبخشی باید وجود داشته باشد» (دیدار با جمعی از دانشجویان، ۱۳۹۸/۳/۱).

آیت‌الله خامنه‌ای در خصوص کنش دانشگاه‌ها و مدیران و رؤسای آن و ایجاد و تحقق تمدن نوین اسلامی اشاره دارند. ایشان نقش تاریخی دانشگاه را مهم و ارزشمند می‌دانند و درصدد توصیف نقش و کارکرد آشکار و پنهان این نهاد مدرن در جهت تمدن نوین اسلامی هستند: «ما چه کار کنیم که از این دانشگاه با این زمینه‌های تاریخی، با این میراث، با این تجربه‌ی خوب و آزمون خوبی که دانشگاه به وجود آمد. بتوانیم برای ایجاد تمدن نوین اسلامی بهره ببریم؟ هدف ایجاد یک حاکمیت اسلامی است که بتواند جامعه را به جامعه‌ی موردنظر و آرمانی اسلام تبدیل کند. ما می‌خواهیم کشور خودمان در درجه اول حالا کشورهای دیگر و مسائل بین‌المللی و جهانی را نمی‌کنیم - یک کشوری بشود که به آن خطوط آرمانی اسلام برسد که این خطوط یک چیز مطلوب و شیرینی برای هر انسان متفکری است یعنی هرکسی که بنشیند فکر کند مطالعه کند از این وضع آرمانی جامعه اسلامی لذت می‌برد. جامعه‌ای که در آن هم علم هست و هم پیشرفت هست و هم عزت هست، هم عدالت هست، هم قدرت مقابله با امواج جهانی هست، هم ثروت هست یک تصویر این جور، ما به این می‌گوییم تمدن نوین اسلامی. می‌خواهیم کشورمان به اینجا برسد. دانشگاه چه نقشی می‌تواند ایفا کند و چه کار باید بکند؟ اولاً نقش‌آفرینی دانشگاه لازم است. ثانیاً

شکل شماره ۲. مؤلفه‌های بیانات رهبری در خصوص کنش اجتماعی

سؤال این است که چه باید کرد؟ ما چه کار کنیم که بتوانیم به اینجا برسیم؟ این دانشگاه چه نقشی می‌تواند ایفا کند برای ایجاد تمدن نوین اسلامی و آن‌چنان جامعه‌ای و آن‌چنان ایرانی؟ روی این باید فکر کنید، یعنی همه‌ی کارها را بر این اساس باید قرار بدهید» (بیانات در دیدار رؤسای دانشگاه‌ها، پژوهشگاه‌ها، مراکز رشد و پارک‌های علم و فناوری، ۱۳۹۴/۰۸/۲۰).

۵-۶. منافع اجتماعی تمدن نوین اسلامی در گفتمان رهبری

مؤلفه‌ی منافع اجتماعی در نظریه جیمز پل جی دارای اهمیت و ارزش است. هر موقعیت و شرایطی است که در آن توزیع کالاهای اجتماعی صورت می‌گیرد. منظور از کالای اجتماعی، هر چیزی است که در نظر آحاد یک جامعه یا یک گروه اجتماعی برخوردار از آن خوب، ارزشمند، مطلوب و ضروری قلمداد شود. پس سیاست یعنی اینکه گویندگان و نویسندگان چه چیزهایی را به‌عنوان کالاهای اجتماعی در نظر می‌گیرند و نحوه‌ی توزیع، اشتراک‌گذاری یا رقابت بر سر کسب آنها را چگونه می‌دانند (جی، ۲۰۱۸، ص ۱۱۸).

با توجه به مؤلفه‌ی منافع اجتماعی نظریه جیمز پل جی، آیت‌الله خامنه‌ای بهره‌گیری از نرم‌افزار یا سبک زندگی را در جهت تحقق تمدن نوین اسلامی مثبت قلمداد می‌کنند. ایشان معتقدند رفتار اجتماعی و سبک زندگی، تابع تفسیر زندگی است: «یک مقوله‌ای در اینجا مطرح می‌شود و سر برمی‌آورد، به‌عنوان مقوله‌ی فرهنگ زندگی. باید ما به دنبال این باشیم که فرهنگ زندگی را تبیین کنیم، تدوین کنیم و به شکل مطلوب اسلام تحقق ببخشیم. البته اسلام بُنمایه‌های یک چنین فرهنگی را برای ما معین کرده است. بُنمایه‌های این فرهنگ عبارت است از خردورزی، اخلاق، حقوق؛ اینها را اسلام در اختیار ما قرار داده است. اگر ما به این مقولات به‌طور جدی نپردازیم، پیشرفت اسلامی تحقق پیدا نخواهد کرد و تمدن نوین اسلامی شکل نخواهد گرفت. هرچه ما در صنعت پیش برویم، هرچه اختراعات و اکتشافات زیاد شود، اگر این بخش را ما درست نکنیم، پیشرفت اسلامی به معنای حقیقی کلمه نکرده‌ایم. باید دنبال این بخش، زیاد کار کنیم؛ زیاد تلاش کنیم (در بیانات در دیدار جوانان استان خراسان شمالی، ۱۳۹۱/۷/۲۳).

آیت‌الله خامنه‌ای تمرکز صرف بر روی ابزار (مادیات و امکانات اقتصادی) را به‌عنوان شرط لازم جهت ایجاد تمدن نوین اسلامی مذموم می‌دانند. اگرچه وضعیت اقتصادی و معیشتی به‌عنوان

یک از مؤلفه‌ها در جهت تحقق هر تمدنی ضروری است اما به‌عنوان مهم‌ترین عنصر به‌حساب نمی‌آید. در این راستا ایشان تأکید دارند مادیات و اقتصاد وسیله‌ای در جهت تحقق تمدن نوین اسلامی است: «نمی‌شود یک تمدن را به‌صرف اینکه ماشین دارد، صنعت دارد، ثروت دارد، قضاوت کرد و تحسین کرد؛ درحالی‌که در داخل آن، این مشکلات فراوان، سراسر جامعه و زندگی مردم را فرا گرفته. اصل اینهاست؛ آنها ابزاری است برای اینکه این بخش تأمین شود، تا مردم احساس آسایش کنند، با امید زندگی کنند، با امنیت زندگی کنند، پیش بروند، حرکت کنند، تعالی انسانی مطلوب پیدا کنند» (بیانات در دیدار جوانان استان خراسان شمالی، ۱۳۹۱/۷/۲۳)

آیت‌الله خامنه‌ای، با مقایسه ایران نسبت به گذشته‌اش و نسبت به سایر کشورها، مواردی از موفقیت‌ها و افتخارات جمهوری اسلامی را به‌عنوان یکی از کشورهای اسلامی در جهت تحقق تمدن نوین اسلامی می‌داند و معتقدند: «جمهوری اسلامی ایران یک نمونه است، یک منطقه‌ی آزمایش و یک آزمون است برای دنیای اسلام. ماقبل از این‌که اسلام بر این کشور حاکم بشود یک ملت به‌تمام‌معنا عقب‌افتاده بودیم وابسته بودیم از لحاظ علمی عقب‌افتاده، از لحاظ سیاسی عقب‌افتاده، از لحاظ اجتماعی عقب‌افتاده، در دنیای سیاست منزوی، امروز پیشرفت‌های جمهوری اسلامی، دشمنان ما را هم وادار به اعتراف کرده است. ما در رتبه‌ی علمی، در رتبه فناوری در بسیاری از دانش‌های نوین دنیا در ردیف کشورهای پیشرفته قرار داریم. گزارش‌هایی که واقعیت و حقایق آنها اثبات شده است به ما می‌گوید ما در یکجا رتبه‌ی هفتم هستیم. در یکجا رتبه‌ی ششم هستیم. در یکجا رتبه‌ی پنجم هستیم. ملت ایران به برکت اسلام توانست هویت خود و شخصیت خود را نشان بدهد این قابل‌تعمیم است شرطش اول است البته هزینه دارد و هیچ کار بزرگی بی‌هزینه

سیاست، خیر و شرها در گفتمان مقام معظم رهبری

جمهوری اسلامی به عنوان نمونه موفق سیاست در تمدن نوین اسلامی

نگاه به ابزار و مادیات به عنوان وسیله در جهت تحقق تمدن نوین اسلامی

مثبت بودن سبک زندگی یا نرم افزارها

شکل شماره ۳. مؤلفه‌های بیانات رهبری در خصوص سیاست، خیر و شرها

نیست. من در این مجلس حضور دارند می‌خواهم این را بگویم که امت اسلامی با یک تلاش مجاهدانه و وجدانه تمدن نوین اسلامی باب این دوران را طراحی کند شالوده‌ریزی کند به ثمر برساند و آن را در مقابل بشریت قرار بدهد» (بیانات در دیدار مسئولان نظام و میهمانان کنفرانس وحدت اسلامی، ۱۳۹۴/۱۰/۰۸).

۵-۷. نظام‌های نشانه‌ای تمدن نوین اسلامی در گفتمان رهبری

مؤلفه‌ی نظام‌های نشانه‌ای و دانش در نظریه جیمز پل جی، منعکس‌کننده دیدگاه‌های متفاوت درباره دانش و باورها هستند. به عبارت دیگر نظام نشانه‌ای عبارت است از هر زبان خاص یا گونه‌های متفاوتی از یک زبان یا نظام‌های ارتباطی غیرزبانی که همه‌ی این نظام‌های نشانه‌ای برای کسانی که آنها را به کار می‌برند دارای اهمیت‌اند (جی، ۲۰۱۸، ص ۱۳۵).

در این راستا آیت‌الله خامنه‌ای، گفتمان خود را به سمت بخش ابزار و بخش متنی می‌برد: «ما اگر پیشرفت همه‌جانبه را به معنای تمدن‌سازی نوین اسلامی بگیریم - بالاخره یک مصداق عینی و خارجی برای پیشرفت با مفهوم اسلامی وجود دارد؛ اینجور بگوییم که هدف ملت ایران و هدف انقلاب اسلامی، ایجاد یک تمدن نوین اسلامی است؛ این محاسبه‌ی درستی است - این تمدن نوین دو بخش دارد: یک بخش، بخش ابزاری است؛ یک بخش دیگر، بخش متنی و اصلی و اساسی است. به هر دو بخش باید رسید.»

ایشان بخش ابزاری گفتمان تمدن نوین اسلامی را علم، اختراع، صنعت، سیاست، اقتصاد، اقتدار سیاسی و نظامی، اعتبار بین‌المللی، تبلیغ و ابزارهای تبلیغ می‌دانند: «آن بخش ابزاری چیست؟ بخش ابزاری عبارت است از همین ارزش‌هایی که ما امروز به‌عنوان پیشرفت کشور مطرح می‌کنیم. اینها همه بخش ابزاری تمدن است؛ وسیله است. در بخش ابزاری، علی‌رغم فشارها و تهدیدها و تحریم‌ها و این چیزها، پیشرفت کشور خوب بوده است.»

معظم له بخش متنی و اصلی و اساسی گفتمان تمدن نوین اسلامی را متن زندگی و سبک زندگی می‌دانند و معتقد است: «اما بخش حقیقی، آن چیزهایی است که متن زندگی ما را تشکیل می‌دهد که همان سبک زندگی است که عرض کردیم. این، بخش حقیقی و اصلی تمدن است؛ مثل مسئله‌ی خانواده، سبک ازدواج، نوع مسکن، نوع لباس، الگوی مصرف، نوع خوراک، نوع آشپزی،

تفریحات، مسئله‌ی خط، مسئله‌ی زبان، مسئله‌ی کسب و کار، رفتار ما در محل کار، رفتار ما در دانشگاه، رفتار ما در مدرسه، رفتار ما در فعالیت سیاسی، رفتار ما در ورزش، رفتار ما در رسانه‌ای که در اختیار ماست» (بیانات در دیدار جوانان استان خراسان شمالی، ۱۳۹۱/۷/۲۳).

آیت‌الله خامنه‌ای نقش آموزش و پرورش در تحقق تمدن نوین اسلامی را مناسب، معتبر و دارای امتیاز می‌داند. ایشان وضع مطلوب آموزش و پرورش را تربیت انسان دانا، توانا، خردورز، پارسا، پرهیزکار، پاک‌دامن، کارآمد، مبتکر، شجاع، اهل اقدام و نترس می‌دانند. ایشان معتقدند برخورداری آموزش و پرورش از این ویژگی‌ها موجب موارد ذیل می‌شود: «این‌طور اگر شد این کشور به همانی که بنده آرزو کردم و گفتم و وعده دادم و ان شاء الله خواهد شد، خواهد رسید. یعنی ما تا چند دهه بعد آن روز من گفتم تا پنجاه سال که حالا چند سالش گذشته مثلاً تا پنجاه سال دیگر هرکسی در دنیا بخواهد مرزهای جدید علم را به دست بیاورد مجبور باشد فارسی یاد بگیرد. تربیت یک چنین انسان‌هایی، یک چنین جوان‌هایی، پایه اصلی ایران سربلند فردا است. پایه اصلی تمدن نوین اسلامی است» (بیانات در دیدار معلمان و فرهنگیان، ۱۳۹۸/۰۲/۱۱).

آیت‌الله خامنه‌ای نشانه‌های لازم جهت تحقق تمدن نوین اسلامی را حکومت مردمی، قرآن، اجتهاد، پرهیز از تحجر و ارتجاع، ایجاد رفاه عمومی، عدالت، اخلاق انسانی و دفاع از مظلوم می‌دانند: «امت اسلامی با همه ابعاد خود در قالب ملت‌ها و کشورها، باید به جایگاه تمدنی مطلوب قرآن دست یابد. شاخصه‌ی اصلی و عمومی این تمدن، بهره‌مندی انسان‌ها از همه ظرفیت‌های مادی و معنوی است که خداوند برای تأمین سعادت و تعالی آنان در عالم طبیعت و در وجود خود آنان تعبیه کرده است. آرایش ظاهری این تمدن را در حکومت مردمی، در قوانین برگرفته از قرآن، در اجتهاد و پاسخگویی به نیازهای نوبه‌نوی بشر، در پرهیز از تحجر و ارتجاع و نیز بدعت و التقاط، در ایجاد رفاه و ثروت عمومی، در استقرار عدالت، در خلاص شدن از اقتصاد مبتنی بر ویژه خواری و ربا و تکاثر، در گسترش اخلاق انسانی، در دفاع از مظلومان عالم و در تلاش و کار و ابتکار می‌توان و باید مشاهده کرد» (بیانات در اجلاس جهانی علما و بیداری اسلامی، ۱۳۹۲/۰۲/۰۹).

نتیجه‌گیری

هدف اصلی مقاله‌ی حاضر، بررسی تحلیل گفتمان بیانات آیت‌الله خامنه‌ای در خصوص تمدن

نوین اسلامی بر اساس نظریه جیمز پل جی است. روش و نظریه مورد استفاده در این مقاله، نظریه تحلیل گفتمان جیمز پل جی است. نظریه گفتمان پل جی یکی از مهم ترین و کارآمدترین نظریه ها در توصیف ساختار یک متن و دستیابی به عناصر زبانی آن و روابط میان این عناصر است. در مقاله‌ی حاضر تلاش گردید با استفاده از هفت مؤلفه‌ی نظریه جیمز پل جی ساختار متن کتب گفتمان مذهبی در غالب هفت وظیفه سازندگی یک متن شامل هویت، اهمیت، روابط، پیوند، سیاست، نظام نشانه‌ای و کنش مورد بررسی و تحلیل قرار گیرد.

نتایج پژوهش نشان می‌دهد با توجه به هفت مؤلفه‌ی نظریه جیمز پل جی در بیانات حضرت آیت‌الله خامنه‌ای در مؤلفه‌ی نخست ابعادی همچون الزامات بخش نرم‌افزاری جهت تحقق تمدن نوین اسلامی و وحدت اسلامی جهت تحقق تمدن نوین اسلامی را به‌عنوان یک واقعیت اجتماعی و سیاسی برجسته و مهم شده است. در مؤلفه‌ی دوم در بیانات معظم له هویت‌های اجتماعی و سیاسی همچون فرهنگ غرب به‌عنوان یک فرهنگ مهاجم و مضر برای ایجاد تمدن نوین اسلامی به نمایش گذاشته شده است. در مؤلفه‌ی سوم روابط اجتماعی و سیاسی مانند رابطه جوانان، نخبگان و مسئولان در ایجاد بخش نرم‌افزاری ایجاد تمدن نوین اسلامی ایجاد شده است. در مؤلفه‌ی چهارم پیوندهای معناداری میان رابطه میان علم و تمدن نوین اسلامی، رابطه میان دانش مسلمین و بهره‌گیری از ابزار و امکانات جهانی جهت تحقق تمدن نوین اسلامی، رابطه میان تحقق تمدن نوین اسلامی و موانع سرمایه‌دارهای صهیونیست برقرار شده است. در مؤلفه‌ی پنجم کنش‌ها مانند کنشی که جوانان متعهد انجام دهند تا تمدن نوین اسلامی محقق شود، کنش امت اسلامی در جهت تحقق تمدن نوین اسلامی، رابطه میان دانشگاه‌ها و مدیران و رؤسای آن و ایجاد و تحقق تمدن نوین اسلامی می‌توان به‌عنوان کنش معطوف اشاره داشت. در مؤلفه‌ی ششم سیاست‌هایی چون سیاست بهره‌گیری از نرم‌افزار یا سبک زندگی در جهت تحقق تمدن نوین اسلامی، ابزار به‌عنوان وسیله در جهت ایجاد تمدن نوین اسلامی، جمهوری اسلامی را به‌عنوان یک نمونه موفق از کشورهای اسلامی در جهت تحقق تمدن نوین اسلامی به نمایش می‌گذارد. در مؤلفه‌ی هفتم آیت‌الله خامنه‌ای دال‌ها و نشانه‌هایی از گفتمان خود را به سمت دو بخش ابزار و بخش متنی می‌برد و نقش آموزش و پرورش در تحقق تمدن نوین اسلامی را مناسب، معتبر و دارای امتیاز می‌داند.

جدول شماره ۱. هفت مؤلفه تمدن نوین اسلامی در دیدگاه آیت الله خامنه ای

هفت مؤلفه نظریه جیمز پل جی	هفت مؤلفه در گفتمان آیت الله خامنه ای در خصوص تمدن نوین اسلامی
اهمیت	- الزامات بخش نرم‌افزاری جهت تحقق تمدن نوین اسلامی - وحدت اسلامی جهت تحقق تمدن نوین اسلامی
هویت‌ها	هویت‌های اجتماعی و سیاسی همچون فرهنگ غرب به‌عنوان یک فرهنگ مهاجم و مضر برای ایجاد تمدن نوین اسلامی
رابطه‌ها	روابط اجتماعی و سیاسی مانند رابطه جوانان، نخبگان و مسئولان در ایجاد بخش نرم‌افزاری ایجاد تمدن نوین اسلامی
پیوندها	- پیوندهای معناداری میان رابطه میان علم و تمدن نوین اسلامی - پیوند میان دانش مسلمین و بهره‌گیری از ابزار و امکانات جهانی جهت تحقق تمدن نوین اسلامی - پیوند میان تحقق تمدن نوین اسلامی و موانع سرمایه‌دارهای صهیونیست
کنش	- کنش‌ها مانند کنشی که جوانان متعهد انجام دهند تا تمدن نوین اسلامی محقق شود - کنش امت اسلامی در جهت تحقق تمدن نوین اسلامی - رابطه میان دانشگاه‌ها و مدیران و رؤسای آن و ایجاد و تحقق تمدن نوین اسلامی
سیاست‌ها	- سیاست‌هایی چون سیاست بهره‌گیری از نرم‌افزار یا سبک زندگی در جهت تحقق تمدن نوین اسلامی - ابزار به‌عنوان وسیله در جهت ایجاد تمدن نوین اسلامی، جمهوری اسلامی به‌عنوان یک نمونه موفق از کشورهای اسلامی در جهت تحقق تمدن نوین اسلامی
نظام‌های نشانه‌ای	آیت الله خامنه‌ای دال‌ها و نشانه‌هایی از گفتمان خود را به سمت دو بخش ابزار و بخش متنی می‌برد و نقش آموزش و پرورش در تحقق تمدن نوین اسلامی

منابع

- امینی، علی اکبر (۱۳۸۰)، *گفتمان ادبیات سیاسی در آستانه دو انقلاب*، تهران: نشر سیرنگ.
- اکبری، مرتضی و فریدون رضائی (۱۳۹۴)، *واکاوی شاخصه‌های تمدن نوین اسلامی در اندیشه مقام معظم رهبری (مدظله)*، *فصلنامه علمی مطالعات الگوی پیشرفت اسلامی ایرانی*، دوره ۳، شماره ۵، صص ۸۵-۱۰۸.
- انصاریان، شادی و نگار داوری اردکانی، پارسا بامشادی (۱۳۹۸)، *واکاوی سخنرانی حسن روحانی در مجمع عمومی سازمان ملل متحد در سال ۱۳۹۶ با رویکرد تحلیل گفتمان پل جی*، *فصلنامه زبان‌شناسی اجتماعی*، دوره ۲، شماره ۴، پیاپی ۶ بهار ۱۳۹۸، صص ۸۱-۶۹.

- الوانی، مهدی (۱۳۷۹)، تصمیم‌گیری و تعیین خط‌مشی دولتی، سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی.
- بیانات مقام معظم رهبری در دیدار جوانان استان خراسان شمالی، ۱۳۹۱/۷/۲۳، به نقل از:
<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=21252>
- بیانات مقام معظم رهبری در دیدار مسئولان نظام و میهمانان کنفرانس وحدت اسلامی، ۱۳۹۸/۰۸/۲۴، به نقل از:
<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=51151>
- بیانات مقام معظم رهبری در دیدار جمعی از نخبگان و استعداد‌های برتر علمی کشور، ۱۴۰۰/۰۸/۲۶، به نقل از:
<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=49011>
- بیانات مقام معظم رهبری در دیدار مسئولان نظام و میهمانان کنفرانس وحدت اسلامی، ۱۳۹۴/۱۰/۰۸، به نقل از:
<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=31770>
- بیانات مقام معظم رهبری در دیدار مردم آذربایجان شرقی، ۱۳۹۳/۱۱/۲۹، به نقل از:
<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=51999>
- بیانات مقام معظم رهبری دیدار با جمعی از دانشجویان، ۱۳۹۸/۳/۱، به نقل از:
<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=42633>
- بیانات مقام معظم رهبری در دیدار رؤسای دانشگاه‌ها، پژوهشگاه‌ها، مراکز رشد و پارک‌های علم و فناوری، ۱۳۹۴/۰۸/۲۰، به نقل از:
<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=31386>
- بیانات مقام معظم رهبری در دیدار معلمان و فرهنگیان، ۱۳۹۸/۰۲/۱۱، به نقل از:
<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=42410>
- بیانات مقام معظم رهبری در اجلاس جهانی علما و بیداری اسلامی، ۱۳۹۲/۰۲/۰۹، به نقل از:
<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=22405>
- بیانات مقام معظم رهبری در دیدار کارگران، ۱۳۹۵/۰۲/۰۸، به نقل از:
<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=32920>
- توسلی، غلامعباس (۱۴۰۰)، نظریه‌های جامعه‌شناسی، سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی، نوبت ۲۱.

- خسروانی، عباس، عین القضاتی، پیمان (۱۳۹۸)، نقش علم در تمدن سازی نوین اسلامی از دیدگاه آیت الله خامنه‌ای، فصلنامه‌ی دانش انتظامی مرکزی، ش ۲۶.
- رضایی، سید عبدالرئوف (۱۳۸۶)، نقش جنگ‌های صلیبی در انتقال تمدن اسلامی به غرب، چاپ اول، قم، مرکز جهانی علوم اسلامی.
- روحی، نبی الله (۱۳۹۲)، چشم‌انداز گفتمان تمدن گرایی اسلامی در اندیشه مقام معظم رهبری، فصلنامه مطالعات راهبردی بسیج، سال شانزدهم، شماره ۶۱، صص ۵-۳۲.
- ساروخانی، باقر (۱۳۹۳)، روش‌های تحقیق در علوم اجتماعی: اصول و مبانی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، چ ۱۸، ج ۱.
- سلطانی، مصطفی، مهدی فرمانیان، نبی اله روحی (۱۳۹۸)، بنیان‌های فکری تمدن نوین اسلامی در اندیشه مقام معظم رهبری، نشریه مطالعات راهبردی ناچا، دوره ۱۴، شماره ۱۴، صص ۵-۲۹.
- عبدالملکی، هادی، قدیر نظامی پور، طاها عشایری (۱۳۹۷)، نظریه گذار تمدنی به‌مثابه راهبردی برای تحقق تمدن نوین اسلامی با تأکید بر بیداری اسلامی، دوفصلنامه علمی مطالعات بنیادین تمدن نوین اسلامی، دوره ۱، شماره ۲، صص ۱-۲۴.
- فر کلاف، نورمن (۱۳۷۹)، تحلیل انتقادی گفتمان، ترجمه‌ی فاطمه شایسته پیران، مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه.
- محسنی، طاهره (۱۳۹۸)، الزامات قرآنی تحقق تمدن نوین اسلامی در اندیشه مقام معظم رهبری، پژوهشنامه مطالعات میان‌رشته‌ای تفسیر و کلام کوثر، دوره ۲، شماره ۳، صص ۷۹-۱۰۰.
- محمدیان، علی و مرتضی کشاورزبان (۱۴۰۲)، تحلیل مؤلفه‌ها و مصادیق فقه تمدن‌ساز در منظومه فکری آیت الله خامنه‌ای، دوفصلنامه علمی مطالعات بنیادین تمدن نوین اسلامی، دوره ۶، شماره ۱، صص ۲۵-۵۸.
- مهر آیین، مصطفی (۱۳۸۹)، درس گفتار تحلیل گفتمان، تهران: موزه ملک.
- یورگنس، مهاریان و لوئیز فیلیس (۱۳۸۲)، نظریه و روش در تحلیل گفتمان، ترجمه هادی جلیلی، تهران، نشر نی.

- Gee, J. P. (2014), *How to do discourse analysis: a toolkit* (2nd ed). New York, NY: Routledge.
- Gee, J. P.(2000), *An Introduction To Discourse Analysis. Theory and Method*. Fourth Edition. Rutledge, NY.
- Gee, J. P. (2018), *Introducing discourse analysis: From grammar to society*. New York. NY: Routledge.
- Gee, J. P. (2008), *Social linguistics and literacies: ideology in discourses*. London. Routledg.

References

- Amini, Ali Akbar (2001), *Discourse of Political Literature on the Eve of Two Revolutions*, Tehran: *Sirang Publication*. [In Persian].
- Akbari, Morteza and Fereydoun Rezaei (2015), analysis of the characteristics of modern Islamic civilization in the thought of the Supreme Leader (Madazaleh), *Scientific Quarterly Journal of Iranian Islamic Development Model Studies*, Volume 3, Number 5, pp. 85-108. [In Persian].
- Ansarian, Shadi and Negar Davari Ardakani, Parsa Bamshadi (2019), Analyzing Hassan Rouhani's speech at the United Nations General Assembly in 2018 with the approach of Paul J. discourse analysis, *Sociolinguistics Quarterly*, Volume 2, Number 4, Serial 6 Spring 2018, pp. 81-69. [In Persian].
- Alwani, Mehdi (2000), *decision-making and determination of government policy*, organization for the study and compilation of humanities books. [In Persian].
- Statements of the supreme leader in the meeting with the youth of North Khorasan province, 10/14/2012, quoted: <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=21252>. [In Persian].
- Statements of the Supreme Leader in the meeting with the officials of the regime and the guests of the Islamic Unity Conference, 09/15/2019, quoted: <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=51151>. [In Persian].
- Statements of the Supreme Leader in a group meeting of elites and top scientific talents of the country, 11/17/2021, quoted by: <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=49011>. [In Persian].

- Statements of the Supreme Leader in the meeting with the officials of the regime and the guests of the Islamic Unity Conference, 12/29/2012, quoted by: <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=31770>. [In Persian].
- Statements of the Supreme Leader in a meeting with the people of East Azerbaijan, 2/8/2015, quoted by: <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=51999>. [In Persian].
- Statements of the Supreme Leader meeting with a group of students, 5/22/2019, quoted: <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=42633>. [In Persian].
- Statements of the supreme leader in the meeting with the presidents of universities, research institutes, growth centers and science and technology parks, 11/11/2015, quoted: <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=31386>. [In Persian].
- Statements of the supreme leader in the meeting of teachers and educators, 01/05/2019, quoted: <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=42410>. [In Persian].
- Statements of the Supreme Leader at the World Summit of Scholars and Islamic Awakening, 04/29/2013, quoted by: <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=22405>. [In Persian].
- Statements of the Supreme Leader in the meeting with the workers, 04/27/2016, quoted: <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=32920>. [In Persian].
- Tausli, Gholam Abbas (2021), *Sociological Theories*, Organization for the Study and Compilation of Human Sciences Books, No. 21. [In Persian].
- Khosravani, Abbas, Ain al-Qadati, Peyman (2019), the role of science in modern Islamic civilization from Ayatollah Khamenei's point of view, *Central Police Science Quarterly*, No. 26. [In Persian].
- Rezaei, Seyyed Abdul Raouf (2007), *The Role of the Crusades in the Transfer of Islamic Civilization to the West*, First Edition, Qom, World Center for Islamic Sciences. [In Persian].
- Rouhi, Nabiullah (2013), the perspective of the discourse of Islamic civilization in the thought of the Supreme Leader, *Basij Strategic Studies Quarterly*, year 16, number 61, pp. 5-32. [In Persian].
- Sarukhani, Baqer (2014), Research methods in social sciences: principles and foundations, *Humanities and Cultural Studies Research Institute*, 18th edition, volume 1. [In Persian].

- Soltani, Mustafa, Mehdi Farmanian, Nabi Elah Rouhi (2016), The Intellectual Foundations of Modern Islamic Civilization in the Thought of the Supreme Leader, *Naja Strategic Studies Journal*, Volume 14, Number 14, pp. 5-29. [In Persian].
- Abdul Maleki, Hadi, Qadir Nizamipour, Taha Ashairi (2018), The Theory of Civilization Transition as a Strategy for the Realization of Modern Islamic Civilization with an Emphasis on Islamic Awakening, *scientific journals of new Islamic civilization fundamental studies*, Volume 1, Number 2, pp. 1-24. [In Persian].
- Fairclough, Norman (2000), *Critical Discourse Analysis*, translated by Fatemeh Shaisteh Piran, Center for Media Studies and Research. [In Persian].
- Mohseni, Tahira (2019), Qur'anic requirements for the realization of modern Islamic civilization in the thought of the Supreme Leader, *research journal of interdisciplinary studies of interpretation and kalam kawsar*, volume 2, number 3, pp. 79-100. [In Persian]
- Mohammadian, Ali and Morteza Kashwarzian (2023), Analysis of the components and examples of civilizing jurisprudence in the intellectual system of Ayatollah Khamenei, *scientific journals of new Islamic civilization fundamental studies*. Volume 6, Number 1, pp. 25-58. [In Persian].
- Mehraayin, Mustafa (2010), *Discourse analysis speech course*, Tehran: Malek Museum. [In Persian]
- Jurgens, Maharian and Louise Phillips (1382), *theory and method in discourse analysis*, translated by Hadi Jalili, Tehran, Ney Publication. [In Persian].
- Gee, J, P. (2014). How to do discourse analysis: a toolkit (2nd ed). New York, NY: Routledge.
- Gee, J, P.(2000). An Introduction To Discourse Analysis. Theory and Method. Fourth Edition. Rutledge, NY.
- Gee, J, P. (2018). Introducing discourse analysis: From grammar to society. New York. NY: Routledge.
- Gee, J, P, (2008). Social linguistics and literacies: ideology in discourses. London. Routledg.